

K O N Y A

H A L K E V İ A Y L I K K Ü L T Ü R D E R G İ S İ

YIL : XII

O C A K 1948

SAYI : 111

1948 Yılına girerken

Mecmuamız tam 12 yıldanberi muntazam bir surette çıkmaktadır. Tabii ilk zamanlardada daha geniş bir maddî durumu bulunduğu için yazı ve yazar kadrosu ve gerek kalite itibariyle büyük bir ölçüyü topluyordu. Halbuki, son yıllarda bu ölçü genişliğini kayıp ederek ufak bir duruma düşmüş mevcudiyettir. Bunun da sebebi dün ile bugün arasındaki maddî ölçülerin pek büyük bir derecede tahavvül etmesidir. Ve işte bunun içindir ki, bazı arkadaşlarımız bu durumu elimizde fırsat bulunduğu halde çalışma yönünden lâkaydi var şeklinde zanetmişlerdir.

Binaenaleyh, son zamanlarda o durumumuzun büyük bir maddî tazyik altında bulunması dolayısıyla mecmuamız üzerinde tesirini göstermiş ve hatta üç ayda bir ve aynı zamanda hacım itibariyle de pek ufak bir ölçü dahilinde ancak çıkarılabilmektedir. Bu halden okuyucularımız kadar bizimde müteessir olduğumuz pek tabiidir. Fakat, yeni yıla kadar buna hiç bir türlü çare bulmağa muvafık olamamıştık.

1948 Yılına ait çalışma dileklerimiz arasında yayın fikirlerimizi büyük ve derin ilgiyle takip eden Genel Sekreterliğimiz bu uğurdaki ihtiyaçlarımızı maddî yardımlarıyla destekleyeceklerini vad etmişlerdir. İşte bu yüksek ilim severliği ve koruyuculuğu karşısında evimizde mecmuasını bundan böyle aylık çıkarmaya karar vermiş bulunmaktadır. Hatta münderecat itibariyle de mümkün olduğu kadar eski değerini ve eski hususiyetini saklamağa çalışacaktır.

Bilhassa hacım itibariyle büyüyeceği gibi diğer taraftanda yazı itibariyle tenevvü göstermeğe ve aynı zamanda Konya ve civarı abidelerinin ve diğer hususi kıymetlerimizin resimlerinden mürekkep klişeler sunacaktır. Her zaman dediğimiz gibi, genc kalemlerin yazıları içinde ayrılmış açık sayfalarımız vardır. İlim severliği ve onun yayımını her şeyden üstün sayan evimiz ve mecmuamız kendisine yardım edecek her yurtdaşa daha şimdiden teşekkürünü sunmaktadır.

Karaman oğulları için Söylenilmiş iki ağıt

Prof. Dr. F. Nafiz Uzluk

Anadolu Selçuklularının son padişahı Kıyasattin Mesudu Saninin 680/697 H.1) 702/708 H. 2) sağ yanına inme inmiş ve bu sayrılıkla (Hastalıkla) bir yıl savaştıktan sonra ölmüştü. Tabutunu Amasyanın Simresine götürüp gömmüşlerdi. 3) onunölümü üstüne çoktanberi çağşamamış olan Selçuklular ülkesi bütün bütün dağılmış ve eski İmparatorluğun yerinde batıda en büyük beylik (başşarı Kütahya olmak üzere) Germeyan oğulları ile bunların buyruğu altında Birgi ve Tire de Aydın, Lâdik ve Tavasta İnanç, Karahisar da Sahip Ata Fahrattin oğulları; Manisada Sarıhan, Muğlada Menteşe, Balıkesirde Karesi, Söğüt ve Domaniçde Osman oğulları, Kastamonuda İsfendiyarlılar, Sinop ve yöresinde Pervane Muinit-

1) Sultan Veleddin'in bastırıldığı divanında Sahife 224 deki mazumede Kıyasüddin Mes'udun 25 Rebiülahir 680 Salı günü Konyada atalarının sekisine oturduğu yazılmaktadır.

2) 708 de inme (Hemiplegie) den öldüğünü Aksaraylı Mahmut tarihinde yazmaktadır.

3) Kayseride öldüğünü ve tabutunun Simreye kaldırıldığını kadı Hüsnü torunu Niğdell Ahmet tarihinde yazmaktadır. Bu tarihin biricik yazması Fatih kütüphanesinde 4519 numaradadır.

tin oğulları, Doğuda İlhanlıların umumî Valisi Emir Çoban oğlu Timurtaş ve sonra Ertene bey Maraşda Zülkadiriler, Adanada Ramazanlılar, Cenupta Hamit ve Tekeliler, Beyşehir yöresinde Eşref oğulları ve orta Anadolu da büyük bir alanı tophyan Konya Başşar olarak Karamanlılar başlı başına birer beylik kurmuşlardı.

Devlet ve saray dili olarak geçmekte olan Farsca 676 yılının kurban bayramında ortadan kaldırdı. Ve Karamanoğlu Mehmet beyin yararlığı ile: (Bugünden sonra Divan da, Dergâhta, Bargahtâ Mecliste, Meydanda Türkçeden başka dil kullanılmıyacaktır.) 4 diyen Selçukluların buyruğu geçen her yerde güzel dilimiz yürürlüğe girmişti. Müverrih Cenabının asıllarını Ermeni diye ortaya attığı tek iddia 5 karşısında o günleri görüp yaşayan Bibi oğlu ile Aksaraylı Mahmut, Ravza-el Küttap adlı Münşaat yazan Konyalı Sadrı Mütetabbib, Selçuk oğullarına karşı ayaklanmaları dolayısı ile çok kızdıkları Karamanlıları kitaplarında bir çok kez

4) Hautsma tabi muhtasar İbni Bibi Selçuknamesi sayfa 326, bunun tercümesi Anadolu Selçukî devleti tarihi

5) Cenabî tarihi, Aşır efendi kütüphanesi yazma, numara 608

dile getirdikleri halde bu Ermeniliklerinden hiç söz açmamaları düşündürücüdür.

Gerçi Bulgar ve Farsakların, Kusunların isa dininde olmaları ve Karamanlıların bunlarla sıkı fıkı doslukları da gözden ırak tutulmamalıdır. Şurasını işaret edeyim ki; bu alan daha karanlıktır. Ve günler geçip yeni belgeler ele geçtikçe aydınlanacaktır.

Karamanlılar önce Selçuklularla, onların yıkılmasından sonra Anadolu ya gelen İlhanlılar büyük Veziri Emir Çobanla ve hele onun oğlu olup Selçuk oğullarının erkek, kadın bütün çocuklarını kılıçdan geçirten, Eşref oğlu Süleyman Şahı boğarak Beyşehir gölüne atan [6], Hamit oğlu Dündar beyi öldürten Emir Timur Taşla bir çok kavgalar etmişler, bazan yenmişler, bazan yenilmişlerdir.

Selçuk oğullarının onarıcı, kurucu medeniyete vurgun ruhu türe olarak bütün beyliklerde kutlu ülkü gibi sürüp gitmiş, Anadolu nun şimdi birer köy olan pek çok yerinde Mimarlık anıtları bizide yabancıları da hayrete ve saygıya çağırmakta bulunmuştur.

Karamanlılar ise kendilerini Selçukluların yerini alan bir ocak (Haneden) gördüklerinden bilgi severliği en üste tutmuşlar; bilginlere, alplara, erenlere saygı, sevgi göstermişlerdir.

Büyük yapı ustalarının adlarını parlak, tantanalı, belâğatlı sözlerle donanmış taş üstü yazılarında kendi isimlerinin yanına koydurmakta kıvanç duymuşlardır. Böyle geniş düşünce orta çağda bizim ulusumuzu güdüp koruyan ulu beylerin kafasında bulunduğunu övünerek yazacağım.

6) Eflâki Dede Menakibi. Kl. Hurnari tercemesi Cilt 2, Sayfa 373. Bu bilgiyi ilk defa ortaya atan müze Hafız kütübü Âli beydir. Eflâki Dede menakibnamesi Anadolu tavalî için ehemmiyetli olduğunu da göstermiş ve anlatmış oldu.

Hele Türk diliyle bitik yazmak isteği pek çok genişlemiş ve başta Konya olarak Kırşehir, Aydın, Kütahya illerinde katıksız bir Türkçe en güzel, en sevimli en tatlı örneklerini vermiş, Ana dillerinden başka bir şey bilmiyen Türk sınırlarının büyük kurucusu Alplar, Gaziler o dille yazılmış kitapları savaşız günlerinin gecelerini okuyarak geçirmekte tad duymuşlardır.

Bizim gibi tembel, haylaz çocukların kayıtsızlığı ile şuraya buraya atılmış olanlar toplanıp basıldığı gün herşeyi kolay kolay beğenmiyenleri bile kandıracak ve inandıracak zengin bir Türkçe olduğunu ortaya çıkaracaktır.

Karamanlılar dört yanlarında bulunan büyük küçük beyliklerle savaşmaktan geri durmamışlar, kendi varlıklarını birliklerini korumak için hemen bütün beyleri kadın gibi rahat döşesinde değil er meydanı olan savaş alanlarında vurularak, yaralanarak ölmüşlerdir.

Burada karamanlıların başlı başına beylik kurdukları yılı incelemek istemiyorum. Ancak onların yıkımını hazırlayan şeylerden birisi, diğer beyliklerde de olduğu gibi yurdu, ocağın mülkü saymak ve en başlısı baş şehirde bey olmak üzere oturmak ve diğer bütün erkekler rütbelerine göre ülkenin şehir ve kasabalarında yarı müstakil bey gibi hüküm sürmek gerçi bu, oraların onarılmasına ve beyin konağında, sarayında fikir ve ince sanat tesisi (sahip) lerinin yetişip toplanmasına ve yetişmişlerin korunmasına yardım etmiştir;

Fakat Fatih, Beyazıt, Kocaelimin günlerinde Anadolu beylikleri ortadan kaldırıldığından Anadolu pek kuraklanmıştır. Bütün Türk fikir ve bilgi adamları, bütün yapı ustaları hep İstanbula toplattırılmıştır, Medreseler, Hastaneler, Enstitü, ve seminireler orada açılmıştır. Ve sanki Türk ili demek İstanbul demektir. Düşüncesi yanlış olarak zehinlerde yer tutmuştur.

Türk milletinin bel kemiği Anadolu-himmetsiz Valilerin elinde kalmıştır. Hayratlar, yıkılmıştır. Valiler bütün bizim olan bu tapu senedlerinin ortadan yok edilmesine göz yummuşlardır. Ve hatta teşvik etmişlerdir. Anadolu-yu Osmanogulları bir bayrak altında toplamakla iyilik etmişlerse de şimdi saydıklarım ne kadar yazık bizi mahveylemiştir.

Anadolu Şehirlerinde oturan aynı beyliğin çelebileri (Prensleri) çeresini yoğunlandırıdıkça, haznesini doldurdukça diğer kardeşi veya amcasına karşı gelmiş, yiğitleriyle, Vezirleriyle babasına, Ağabeyine savaş açmıştır. Bu hem güçlü delikanlıların azalmasını, hemde her kavgada olduğu gibi şehirlerin, köylerin, mamurelerin yıkılmasını çiftcinin tükenmesini mucip olmuştur. Böyle büyük yığınların bir araya toplanması, kıtlıkları ve salgın sayrılıkları körükleyip artırmıştır. Tarihlerin yazmadığı bu son olayları biz, başka yerlerde ve hekimlik bilgisinin yardımı ile kolayca söyleyebiliriz.

Beç seferi meş'umu diye tarihlerimizin yazdığı Viyana muhasarası 12 Temmuz 13/Eylül/1683 senesinden sonra Rum elindeki çözüntü ve bozgunluklar, yurdun uzak köşelerindeki ayaklanmalara karşı asker göndermeler ve bilhassa 1839 tanzimat yarlığından sonra Anadolu'daki Türklerin devşirme yerine askere çağırılması Anadolu-yu pek çabuk tüketmiş, buharın ve makinanın sanatlarında kullanılması, kapütülasyonlar iktisadi rakabet bizi yoksulluğa düşürmüştür.

Antalyada bir top tanesiyle şehit düşen Mehmet II bey 827 yerine geçen oğlu İbrahim bey 41 yıl beylikten sonra 868 de ölmüş, sağ kalan oğulları arasında kardeş kavgaları başlamıştır. Karaman ve Osmanoglu tarihlerinin genişçe yazdığı bu olaylardan sonra Konya, Aksaray gibi büyük şehirler Osmanlıların eline geçmiştir, 871 Göç yılı.

Karamanlıların vasıfları:

1) Osmanlılarla yaptıkları birçok savaşlar dolayısıyla tarihlerin, kötü, isyancı, bozguncu diye göstermek istedikleri Karamanlılara, Osmanogulları iki defa kız vermişlerdir. Halil bey oğlu Alâeddin, Mehmet bey oğlu İbrahim beyle-re kız almışlardır. Sultan Beyazıt II. ye Karamanoğlunun kızı alınmış ve bundan Şehzade Şehinşah doğmuş ve Karamanda Vali olmuştur.

2) Osmanlıların Veziri Rum Mehmet paşa, Zağanoş paşa, Yorgeç paşa, Mahmut paşa dönme oldukları halde Karamanlıların Veziri aslen Türktü Bozdoğan ağa, Server ağa, Turgut oğullarından Pir Hüseyin bey, Ahmet paşa Turgut oğullarının türbesi Konyada Şeh Sadreddini Kunevi türbesi yanındadır. Pir Hüseyin mezarı Çini Sanduka imiş, oğulları, torunları yanında mermer sanduklarında adları, sanları yazılmıştır.

3) Orta Anadolu'da halkın faydalandığı yol, köprü, çeşme, sahrınç, hamam, cami, imaret, menzil, zaviye gibi yapılar Selçukların veya Karamanlıların-dır.

4) Orta çağda yetişen Türk. bilginlerinin çoğu Karamanlıdır. Bu, Seçuklukların gününde başlayan ilim aşkını Karaman beylerinin koruyup, sakladığını gösterir. Şekayıkünümanize, Osmanlı müellifleri bunu açıkca anlatmaktadır.

5) Karaman Mimarısı, Selçuk Mimarlığının devamı olmakla beraber kendine has güzelliği vardır.

6) Paralarının üzerine Türkçe yazmışlardır. Mehmet beyin topal demir adına Eğridirde basılan parasında (yarlığından) sözü konulduğu gibi; Konyanın Meram yöresindeki Hatip—oğlu camii ve hamamı üstünde bulunan arapça kitabelerin kenarında dahi 4 mısralı Türkçe bir kitabe, gene hatip oğlunun Türkçe vakfiyesi taş üstüne kazılmıştır.

Bu son vakfiye şimdi Konya müzesindedir. 7)

[7] Karaman ili Osmanlıların eline geçince Fatih'in buyruğu ile başta Konya olmak üzere Karaman, Aksaray, Ereğli Aksekiden Halk bütün çoluk çocuğu ile İstanbul'a sürgün edilmiş ve orada bu atarlarda mahalleler kurulmuştur. Hatta Konya aksarayının sofular mahallesi İstanbul Aksarayında dahi vardır. Konya Aksarayının Sofular mahallesindeki bazı aile adları İstanbul Aksarayının sofular mahallesinde aynen mevcuttur.

Karaman ilini ele geçiren Osmanlılar burada bütün şehirlerin ve bilhassa Larendeyi (Şimdiki Karaman) o kadar yakıp yıkmışlardır ki Karaman tarihi Şikâriden aşağıya göçürdüğü satırları okuyanlar, İslanbuldaki Bizans Kilise ve saraylarını büyük dikkatle koruyan Fatih'in, kendi milletinden olan Karaman beylerinin saraylarını, camilerini ateşe verirken en ufak bir acı bile duymadığını nefretle ve sıkılarak görürler. Fet'hi Celilin büyük kahramanına ne deneceğini bilmiyoruz.

Sultan Mehmet Fatih gelüp şehre kondu Karaman oğlunun saraylarını yıkıp yerine bir hisar yaptı ki her kulesi asumana iriştirdi dilediki şehri yakıp gatlâmede Ülema icazet vermedi İstanbulu yeni almıştı. Murat eyledi ki cümle halkı İstanbul'a süre defter ile şehrin içinden 51000 müslüman evi, 7000 kâfir evi sürgün eyledi andan geçip Aksarayı sürüp İstanbul'a götürdü,

Tevsire gadir, 300 Şeyh, vaiz, müfti, Âlm ve Âbit sürdü. Lâkin bunlar İstanbul'da sakin olmayup üç yıldan sonra kaçıp yine geldiler. Sultan Mehmet gazepde gelip Ahmet Paşayı gönderdi gelip Lârendeyi ateşe vurup, yakıp, yıkıp

7) Karaman oğulları hakkında vesâiki Menâkuka, Halil Etem bey tarih encümeni mecmuası sayfa 749 ve 825

harap eyledi. 117 mahalle, 4 Selatin camii 307 vakit mescidi, 29 hamam, 4 medrese, 7 hangah cümle harap edüp koyun kuzu sürer gibi oğlun, uşagın önüne bırakıp Şeyh, Ülema ve fıkara feryat ederken 20-30 bin adem karadağ dibine cem edip kendisi gözlerine karşı ol ziba sarayları, köşkleri, camii sultan ve camii nizamşahi, camii Kâsihi, camii hasan basrii, camii Karamanı, ve cümle şehri yerle beraber edip andan sonra dönüp 17000 er ile bu denlu fukaraları yayan olarak oğlu ile, uşagi ile döge döge sürmeğe başladı.

Kökez bu zulmü görüp ağıyla ağıyla Bulgar dağına çıkıp şehre olan zulmü hikayet edip Karaman oğlu beyleriyle şöyle ağlaştılarki cihan feryat ile doldu Kökez oğlu Eydür (Söyler): şimden gerü bizim diriliğimizden ölmemiz yekdir 8000 bulgarın Senkendas askerin (Bulgar askeri savaşda sapan atarlardı. Bunların beyleride kendileri de Türk fakat dinleri Hristiyan idi.) Cem edüp 4000 de Oğuz oğlu alıp 12000 er ile İl-gar edip ol gene halkın yattığı yere erişip âherin göç zamanında [Osmanlı askerinin önüne alıp şöyle tığ urdular ki 8000 adem helak oldu.

Gedik Ahmet Paşa kaçup, halkı döndürüp şehre götürdüler. Kasım bey 7000 er cem edüp Lârendeye geldi. Ne gördü ? Kâni ol mamur şehir, kani ol ziba saraylar, taraf taraf çarşılar, pazarlar? Kâni şah Alaeddini ve Mehmet hanın ve Mahmudun Ziba köşkleri? Kâni Selâtin camileri ? Cümle harap ve yebab olmuş, şehir kavmi beylerin görüp koyun kuzuya kavuşur gibi erişüp, görüşüp feryat ve figan asumane çıktı. (Konya mecmuası sayfa 602-603)

Birde şimdi şu acıklı feryadı okuyalım:

Der Arzu Niyazü Şikâyet Ez Ehvalî Vilâyet

Elinde Türk'ü tutarın zebun olub Karaman
Yıkıldı serteser uş sernigün olup Karaman
Dirig zulmüle dürlü cefa vü cevır çeküb.
İniler uş kamunun bagrı hun olub Karaman
Bu asiyabi belânun meger ki altına
Düşibdürür ügünir sanki un olub Karaman
Ne çalkanur idüben bahrı kahrı hak çünbiş
Bu mevci fevci sekân bi sükûn olup Karaman
Egerçi gülse Dynde bu hile Knde
Ururdü lâfi kamu züfünün olup Karaman
Ne meyli kaldı salaha ne kimse islâha
Gelur (Güler!) kulub kaıardı ki tün olup Karaman
Ne kaldı âlimi âmil, ne merdi sahip dil
Bölünür uş yıkılır bi sütün olub Karaman
Biribirin yir oldu yıkıldı yir oldu
Kimisi kurd kimisi koyun olub Karaman
Güci yeten kişiler dört yanında alup yer
Doyar haramilere işte hun olub karaman
Acap hayalmıydı kanı şu hoşluklar
Dağıldı sanki bugün bir oyun olup Karaman
Hakkın inayeti rahmi meger yitişmege
Mahal olmadı himmetde dun olup Karaman
Ki rahat olaydı her karar sabık hoş
Emin adlile yine bütün olup Karaman
Hakiki eydür ilâhi inâyetün gözedür
Felek gibi ki seraser uyun olup karaman

Diğer Bir Manzumesinden :

Yıkılüb şehirler seraları gör
Oldu evvelki gibi yabanlık
Hasleti hafızı ibadullah
Gerek olaydı nighbanlık
Halkı zülmiyle tarumar eden
Anlar oldu zeli cihanbanlık
Beraket bulunamı bir sürüde
Ki ana kurd ede çobanlık
Karamanlığını komaz Karaman
Gütmüş illâki ibni Osmanlık

Karaman Tahrip edildikten sonra

Bu manzumenin sahibi Baba Yusuf Hakiki, Fatih devri büyüklerinden Aksaraylı bir şairdir. Babası aslan Kayserili olup Aksarayda yerleşen ve orada 815 yılının 27 Recebinde ölen Şeyh Hamidettin Aksaridir. [8] Şeyh Hamit, Ankaralı hacı Bayramı yetiştirmiştir. Yusuf Hakikiyi de Hacı bayram yetiştirmiştir.

Bu manzumeyi havi olan büyük divan aşağı yukarı 10000 beyitlidir. İçerisinde babası, şeyhi için olduğu gibi daha bazı kimseler içinde methiyeler vardır. Yazdığı tarih belli değildir. İki büyük cilt ve harekeli nushası Konya Aksara-

yında torunlarının elindedir, Divanda pek güzel kiramı gazeller de vardır. Farscaları da zengindir, Mahalli hususiyetlere ait parçalar pek yoktur.

Dil noktasından incelenmesi gerekir, Yangın ve başka korkulu şeyler göz önüne alınarak divanın fotografla çoğaltılmasını Millî Eğitim Bakanlığından dilerim. Bu manzume o zamanki Karaman ili halkının çektiği ıstıabları anlatmak bakımından ehemmiyetli olduğu için neşrediyorum.

8) Niğdeli Kemal Emin, Şeyhin vefatında güzel bir mersiye yazmıştır.

Konya Halk Sazcıları:

Silleli İbrahim Berberoğlu

Ş. U.

1306 yılında Konyada takkalli mahallesinde dünyaya gelmiştir. Babası berberlikle meşgul Hasan ağadır. Annesi ise Silleli Fadim hanımdır. daha bir yaşında iken ailesiyle birlikte Silleye göç etmişler ve orada babası berberlik sanatını devam ettirmiştir. İbramağa ilk tahsiline Silledede başlamış ve orada tamamlamıştır. Ondan sonra mektebe gitmemiş babası ile akrabalarından İsa adında birinin kendisinde ki saz çalma merakının uyanmasına, yürümesine sebep olmuşlardır. Hatta, bu uğurdaki dinleme ve kendi kendine çalışmalarından hayli faydalanmış ve muhtelif toplantılara bile çağrıldığı olmuştur.

Kendisi 11 yaşında bulunduğu zaman epey bir şeyler çalacak durumda olduğunu söylemektedir. Bilhassa, ilk çaldığı türkünün (Yalel) olduğunu ve bunu cura ile pek güzel çalabildiğini ilave etmektedir. Mesela on üç yaşına bastığı vakitlerde bir çok yerli Saz sanatkârlarıyla yüze geldiğini ve o zamanın meşhur saz ustalarından Taşcı Abdullahtan büyük bir alaka ile bahsetmektedir. Hatta, onun çaldığı havaları yalnız kaldıkça ve topluluk içinde bulundukça bir bir tekrarladığını söylemektedir.

Sanatkârın bek öve öve söz açtığı Sil-

lenin o zamanki müzisyenlerinden Hanefinin uşaklarıdır. Bunlar üç kardeşlerdir. ve gayet güzel kanun, ut ve saz çalarlardı. Onlarla muhtelif defalarda Konya, civarına geziler yapmışlar ve oralardaki düğünlerde, oturaklarda saz çalmışlardır. İbramağa gençlik hatıralarını pek seve seve anlatıyor bilhassa, kırk sene evvel bir gezi ile yolunun Bora düştüğünü ve orada sazıcılardan Karabacak Mustafayı nasıl tanıdığını heyecanlar içinde söylemektedir. Mesela : oradaki bir toplantıda kanun çaldığını ve fakat Mustafa ağanın ısrarı üzerine ayrıca da sazla (Konya peşrevi) çaldığını ve bunun Mustafa ağa, dinleyicileri üzerinde büyük bir ilgi uyandırdığını hatta, Mustafa ağanın kendisini pek taktir ettiğini bugün duymuş gibi anlatmaktadır.

Sanatkâr, 1229 da askere gidiyor ve Medinede üç sene askerlikle kalıyor bilhassa, oradaki hayatında da müzikle alakadar olduğunu ve müzik bilen subaylarla havalar yaptığını söylemektedir. Hatta, Doktor Kemal bey adındaki bir müzisyen subaydan pek büyük faydalar gördüğünü, muhtelif arkadaşlarıyla nota öğrenmeğe çalıştıklarını, bu hususta kendisinin diğerlerine nazaran daha ileri gittiğini ve onların müzakerecisi olduğunu nakletmekteyiz.

Orada kaldığı müddetce müzik hareketlerine devamlı bir surette önem verdiğini, hurma ağacından keman yaparak millî havalar çaldığını demektedir. Bugün bile sanatkâr, bir saza iştiRAF ettiği zaman kusursuz takip etmek varlığına Medinede öğrendiği notaların hatırasına borçludur. Notayı okuyamaz ve fakat seslerden gayet güzel anlayışı vardır. Onun bu mevcudiyeti ki, kendisini sazına hakim bir durumda tutmaktadır.

1232 yılında İbramağa memleketine dönüyor, Aradan uzun bir müddet geçmeden babasını kaybediyor, annesi ve üç kız kardeşleriyle kalıyor. Çocukları Oluyor ailesine, kız kardeşlerine ve annesine bakmak için çalışıyor, Mütemediyen çalışmak içinde hayatını geçiriyordu. İbramağa, yalnız sözden ve sazdan anlamaz aynı zamanda, güzel tatlı saz çalan parmaklarında güzel halılar dokumak gabiliyeti de vardır. Kız kardeşleriyle birçok zamanlar evlerinde halı dokumuşlar, geçimlerini kazanmışlardır.

İbramağanın hafızasında bugün iki yüze yakın millî hava vardır. Onların hemen hepsininide Cura, Saz, Kanun, Ud, Keman, Zilli maşa, Kaşık ve çalmaktadır. Yanında herhangi bir hava çalındığı vakit, derhal hatasızca tekrar edebilir.

Yarım asra yakın geçirdiği saz hayatında pek çok konserler vermiş ve bir çok müsteit çıraklar yetiştirmiştir. El'an Halkevinde millî saz Öğretmeni olarak faaliyet yapmaktadır.

Sevdiği havalardan bazıları şunlardır.

Konya Peşrevi
Sandıklı
Aşamadım Bergamanın belinden
Urfalı
Menteşeli
Kozanoğlu
Develi
Eğmelendi sürmelendi
Şakir geldi kilime
Çay kenarı
Şu çayların akışına ne dersin
Karanfil
Alim Alim gül Alim
Çıbığım yok
Enginli yüksekli kayalarımız
Tosunat yorulur gönül yorulmaz
Turnalar
Yıldız
Bineydimde kır atımın üstüne
Ayağına giymiş sadeF nalını

Tip itibariyle: Ufak boylu, gır saçlı, parlak ala gözlü, kırmızı yanaklı Ufak yapılıdır, gayet neş'eli, çabuk çabuk, konuşur.

Çocukları: Ailesi sağdır iki oğlu ve bir kızı ölmüştür. İki kızı ve bir oğlu yaşamaktadı.

Orta Anadolu köylüsünün Beslenme Durumu

Mehmet Önder

Köylü sağlığı ve randmanı yönünden beslenmenin önemi büyüktür. Bilhassa fazla enerji harcıyan, yaz kış devamlı suratte çalışan tarım işçilerinin, işlerini bir düzen içinde görerek fazla verim alabilmeleri, güçlerinin artması ancak sıhhatli olmalarına ve iyi besin alabilmelerine bağlıdır.

Memleket halkının yiyeceği ve içeceği teminle görevli, ekonomik faaliyetlerin temelini hazırlayan çiftçimizin herşeyden önce bol kalori alması, vücuduna iyi bakması lazım gelir. İyi besin alan bir zümrenin sıhhati, nesli düzelir, hastalıklara karşı mukavemeti artar. Ve yine iyi beslenen bir çevrede ölüm nisbetlerinin düştüğü, buna mukabil doğumun sür'atle arttığı istatistiklerle teyit edilmektedir.

Orta Anadolu tarım işçileri besinlerini, dolayısıyla kalori ihtiyaçlarını ancak tahıldan temin edebiliyorlar. Diğer besinler (süt, yumurta, et, sebze..) pekaz tedarik edilmektedir. Şehirde oturanlar daha ziyade çeşitli şeyler yemektedir; köylünün de çok sulak olan yerlerde oturan kısmı yetiştirdikleri çeşitli besinlerden faydalanırlar. Çoğunluğu teşkil eden Orta Anadolu köylüsünün esas besini tahıldır.

Ekonomi Bakanlığı konjektür servi-

sinin 1938 yılında açtığı bir anketle Orta Anadolu tarım işçilerinin istihsal ve geçinme durumunu incelemiş, ve neticede tarım işçilerinin iyi beslenemedikleri, lüzumlu bazı maddelerin noksan olduğu kahaatine varılmıştır. Bizde şimdi Orta Anadolu tarım işçilerinin besinlerini teşkil eden maddeleri birer birer inceleyelim:

TAHİL:

Yapılan hesaplara göre şehirlerde ortama tahıl miktarı bir kişi için 180. kg. dir. Aynı durum köylü için 280 kg. Orta Anadolu ise 340 kg.'a yükselir. Muhtelif memleketler nazari itibara alınırsa Orta Anadolu fazla bir çoğunluk gösterir:

(Memleketlerde nüfus başına istihlak edilen tahıl miktarı) Kg. olarak

Memleketler	İşçi sınıfı	Tahıl ve ekmek
Orta Anadolu	Çiftçi	294
Meksika	BI	313
Bulgaristan	AI	290
Bulgaristan	B	294
İsveç	A	68
" "	B	104
Belçika	A	220
" "	B	213
Almanya	A	138
" "	B	134

Orta Anadoluda alınan tahilin % 76

ini buğday teşkil etmekte ve son sırasile arpa, çavdar, yulaf... gelmektedir. Coğrafi durum diğer maddelerin üretimine pekaz elverişlidir. Tahıl ekmeklik olarak kullanıldığı gibi yemekli olarak da kullanılır. Yenilen yemeklerde % 80 un, bulgur, nişasta. V.s, vardır.

SEBZE ve MEYVELER:

Orta Anadolu köylerinde ancak hali vakti yerinde, İşleri düzenli giden büyük işletme sahibi çiftçiler sebze ve meyve istihlak eder. Tarlasının bir kısmını sebze ve meyve bahçesi haline koymuştur. Fakir işçilerin sebze ve meyve istihlakı çok azdır. Buna rağmen Orta Anadolu köylüsü diğer memleketler işçisinden fazla sebze ve meyya istihlak eder:

(Nüfus başına Kg. olarak)

Memleketler	İşçi sınıfı	Sebze	Meyva
Orta Anadolu	Çiftçi	7-61	32-108
Meksika	BI	44- 6	44- 1
Bulgaristan	AI	81	31
" "	B	95	40
İsveç	A	4. 9	14. 4
" "	B	13, 6	37. 9
Belçika	A	35. 2	7. 9
" "	B	46. 1	15. 6
Almanya	A	30. 6	15. 8
" "	B	39. 9	31
(A; B; D; Sanfransisko)	B	240	220

Görülüyor ki sebze ve meyve istihlakı bakımından durum, diğer memleketlere nazaran genel olarak lehimize dir. Orta Anadolunun sulak ve verimli yerlerinde verim en fazla, bozkır ve yaylalık bölgelerde en azdır. Bilhassa birer vaha arzeden köyler, tahıl üretiminin yanında, sebzeçilik ve meyvacılığa çok önem vermişlerdir.

SÜT (sütten yapılan besinler), YUMURTA, ET:

Fazla kalori veren bu besinler, Orta Anadolu'da diğer bölgelerimize nisbetle çok az istihsal edilir. 1935/1936 yıllarında Orta Anadolu çiftçisi yılda ancak 5 Kg.

et yiyebilmiştir. Halbuki diğer memleketlerde. mesela Yugoslavyada bu miktar 104 Kg., Avustralya'da 92 Kg., İngilterede 64 Kg. dir. keza Orta Anadolu çiftçisi yılda nüfus başına 79 Kg. süt, 2.4 Kg. yağ, ve 26 adet yumurta istihlak ettiği halde, A. B. D. (Sanfransisko)'da 300 Kg. süt, 6.3 Kg. yağ, 266 adet yumurta; Bulgaristan'da 13.7 Kg. süt, 9.2 Kg. yağ, 44 adet yumurta... İstihlak edilmiştir.

Orta Anadolu tarım işçilerimizin bu maddeleri kendi işletmelerinde tedarik ettiği gibi satın da alabilirler. Modern tavukçuluğumuz ve sütçülüğümüz ilerledikçe bu miktarın artacağına şüphe yoktur.

Bundan başka iç ve bitkisel yağlar istihlakı yılda nüfus başına 2 Kg. geçmemiştir. Bunlar arasında yemeklik susam ve haşhaş yağı vardır. Orta Anadolu'da zeytinyağı pek kullanılmaz. Memleketimizin diğer bölgelerinde ise süt, yumurta ve et miktarı göze çarpar bir artış gösterir. (Hayvancılık yapan bölgeler...)

TÜTÜN, ŞEKER, TUZ:

Çiftçilerimiz bu maddeleri kendi işletmelerinde yetiştiremediğinden hemen kâmilan satın alır. (Bizde ekseriya köylerimizde şekerin yerini pekmez, bal gibi tatlı maddeler tutar.) Orta Anadolu çiftçisinin yıllık şeker istihlakı ortalama 3 Kg. dir. Başka memleketlerde (Bulgaristan hariç) bu miktar 13-30 Kg. arasındadır. Tuz istihlakı ise bizde en azladır.

ORTA ANADOLU TARIM İŞÇİLERİNİN GÜNLÜK KALORİ İHTİYACI:

Tarım işçilerinin günlük kalori ihtiyacı 3170 kaloridir. Bu kalori şu besinlerden alınır:

Besin	Kalori
Tahıl	2565
Yağlar (Bitkisel ve iç)	55

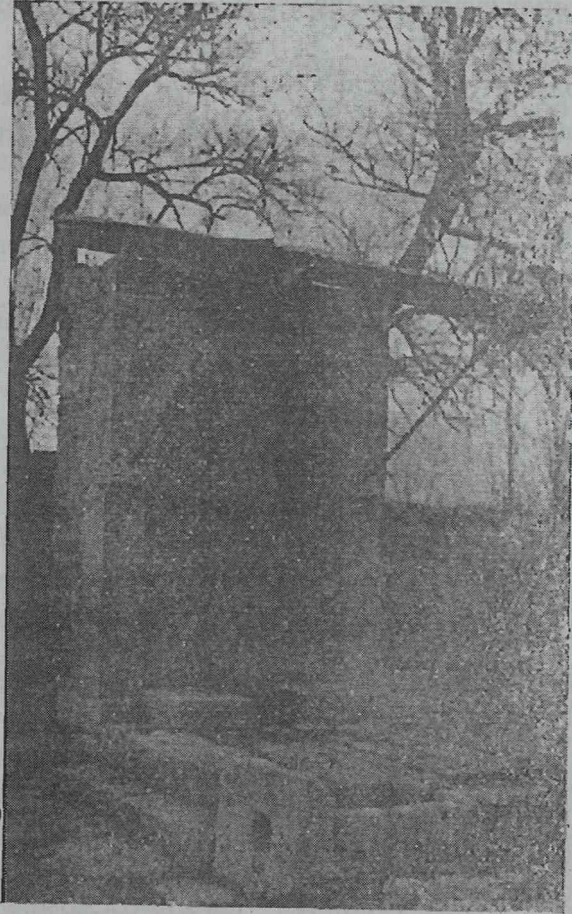
Süt, yumurta v. s.	240
Et	40
Sebzeler ve meyvalar	215
Diğer besinler	55
Yekûn	3170

Görülüyorki günlük kaloringin % 80 ini tahilden alınmaktadır. Bu kalori kışın (Yatı mevsiminde) düştüğü gibi yazında artar.

Günlük kalori diğer memleketler

köylüsünde ise daha azdır. Mesela, Filistin köylüsünde 2380, Çinlilere 2540, Çekoslovak köylüsünde 2820, Şilililerde ise 3000 kalori olarak hesaplanmıştır.

Buraya kadar beslenme durumu incelediğimiz Orta Anadolu tarım işçisinin ençok yediği tahıldır. Besinleri arasında daha fazla süt yumurta, et ve sebze ve meyvelerin katılabilmesi imkanları araştırılmalı ve bu maddelerin istihsalini arttırmalıdır.

Havzanda Bir Çeşme

Konya ve Konyalıya Sesleniş

A. Tufan ŞENTÜRK

İlçemiz Ermenak Fariske Bucak
Köyümüz de Lamus bir kutsi ocak
Beni kim arrayıp kimler soracak ?
Anadan babadan yarden uzakta.

Arayan soran yok bu halim nedir ?
Gurbet gurbet geydim tam on sene dir
Hasret hasret beni böyle inletir
Anadan babadan yarden uzakta.

Hep böyle gurbette geçti kaç yılım
Zamansız kurudu çiçekli dalım
Anlatmakla bitmez benim masalım
Anadan babadan yarden uzakta.

Engin ovaların sarı başağı
Yüksek yaylaların zümrüt döşegi
Yeşil Torosların dertli aşığı
Anadan babadan yarden uzakta.

Karaman, Beyşehir, Hadım, Ermenek
Bulamadım gurbetelde size denk
Bulunur mu o güzellik o ahenk
Anadan babadan yarden uzakta

Güzel Ermenak ta gezmeyeyim mi ë
Unutup kendimi üzmemeyim mi ?
İçlenip içlenip yazmayayım mı ?
Anadan babadan yarden uzakta

Berrak semalarda parlar gibi ay
Gözümde hayalin Çumra, Aksaray
Yıllar geçti yıllar, değil üç beş ay
Anadan babadan yarden uzakta.

Konyalılar sizedir bu sözlerim
Bir haber gönderin yollar gözlerim
Hasret çeke çeke ölür giderim
Anadan babadan yarden uzakta.

Yok benim neşeden gerçekten payım
İçmeden sarhoşum malihufyayım
Dokunmayın ne olusam olayım
Anadan babadan yarden uzakta.

Tufan kalemini almış desinle
İlham şarabına dalmış desinler
Sıla hasretiyle ölmüş desinler
Anadan babadan yarden uzakta.

Sıla Seni Bekler

Tufan ŞENTÜRK' e

M. Zeki Akdağ

İskelede sünbül, lüle ve ıtır,
Kekik kokusunu yeller dağıtır,
Sılaya giderken benide götür;
İçlenip söyleyen dil seni bekler,

Yağmur yağar toprak kokar yer kokor,
Aşıklara sıla kokar yer kokar,
Yaylamızda ardıc ardıc pür kokar,
Çiçek çiçer arı, bal seni bekler.

(Adiller)in güzelleri sürmeli,
Bahar ilen (Fariske)yi görmeli,
Vermeli (Lamos)a gönül vermeli;
Bu cennet misali il seni bekler.

Sana dedilerki yolu unutmuş,
Balık avladığı gölü unutmuş,
(Göksu)dan geçtiği salı unutmuş;
Güzeller güzeli el seni bekler.

Aşkına destanlar düzdüğün isim,
Pınar taşlarına kazdığın isim,
Kavalın üstüne yazdığın isim,
Vallahi billahi bil seni bekler.

Sevip sevilmiye dünür gerekmiş,
Gurbet çiğnemeye ömür gerekmiş,
Sevgi ocağına kömür gerekmiş;
Ccaklar kömürler kül seni bekler.

Çevrene aşkı işleyen gelin,
Gündüz hayal, gece düşleyen gelin,
Hasretinle gözün yaşlayan gelin;
Saçını dağıtan yel seni bekler,

(Ermenek) (Ermenek) bitmezmi cezan,
İçlenip adını andıkça yazan,
Elimden gelmez ki yazımı bozam;
Gelincik bakışlı dul seni bekler.

Gezip dolaşmışım nice dağları,
Erciyas Karadağ, Koca dağları,
Seherle torosu yüce dağları;
Mahmur mahmur örten tül seni bekler.

Çıkamadık gurbetelin yokuşun,
Göremedik yarın kakül döküşün,
Unuttunmu torosların nakışın;
Bonuna sarılan kol seni bekler.

(İskeleç) dağında üzüm serilir,
(Seydi) yaylasında ekindikilir,
Gelmezsen sevdiğin ele verilir;
Erken çık yollara gel seni bekler.

Bahar çiçer açmış yazmı nideyim,
Bizde gönül coşar sazı nideyim,
Bize Mert gelmiyen sözü nideyim;
Gerilip coşacak tel seni bekler.

İmece günleri kızlar düzünür.
Kara kaş altında gözler düzünür.
Teller akort olur sazlar düzünür.
Yari ilk gördüğün yol seni bekler.

Alçalsın tepeler beller yol versin,
Hasret deryasında sallar yol versin,
Yeşiller yol versin, allar yol versin,
Gönül bahçesindeki gül seni bekler.

Yeşil Kurdelâ

Gülşekin Samancı

Garibin Tâlihi

Ayhan Hünalp

Şu esmer gecede bülbüller çiler,
Saâdet bahşeder murat çeşmesi.
Yapraksız dallara konar serçeler,
Kubbeden dökülür, bir ezan sesi;
Ellerde tesbihler, dilde tekbirler.
Yükselir câmiden, Hak'kın bestesi...

Aşk sâde, rûh sâde, hakikat sâde;
Mermer havuzlarda bir tebessüm var
Kibleye serilmiş hasır seccâde,
Daima, daima Allah'ı arar...

Şadırvana sığmış, köpük köpük su,
Tezatlar mevsimi olan günlerde;
Gözlerde, Tanrıya eriş uykusunu.
Tanrı kalbimizde, Tanrı her yerde...
Ruhlarda, ruhlarda tütsü kokusu.

Ne al düşünür, ne mor, ne elâ;
Gönülde ve kalbte Kur'an'ın sesi,
Sütbeyaz saçlarda yeşil kurdela..

Ey kasketi ters dönmüş
Sakalları deniz kokan
Gözlerinde gençlik seferleri uyuklayan
İhtiyar gemicil

Çek
Gıcırdayan direklere
Yamah yelkenlerini
Ve kır dümenini
O bilmediğim rüyalı
o özlediğin hülyalı ülkeyel
Yarılısın

Maziye öğüten değirmenin suları
Birer birer ikiye
Kaysın tekne
Bir çarşaf denizinde.
Ne arkamda sallanan bir mendil
Ne de önümde bir bekleyenim olsun

Rüzgâr mı yok?
Yıldızlar mı sönük?
Garibin tâlihidir bul
Bekleriz ne çıkar?

Komitelerin Ocak Ayı içinde çalışmaları

Dil Edebiyat Komitesi:

Lise son sınıf öğrencileri arasında ev salonunda yapılacak mükafatlı bir münazara tertip etmiş ve (Medeniyetin ilerlemesinde Fertmi yavut Cemiyet mi daha tesirlidir ?) Konusu altında bu münazaraya tştirak eden altı öğrenciden üçü (Medeniyetin ilerlemesinde fertmi daha tesirlidir ?) yi müdaafaa diğer üçü de (Medeniyetin ilerlemesinde Cemiyetmi daha tesirlidir ?) parçasını müdafaaya koyulmuşlardır,

Pek büyük bir kalabalık önünde yapılan bu münazara hakikaten merakla takip edilmiş ve her iki tarafta pek iyi hazırlanmış dökümanlarıyla kendilerini isbata uğraşmışlarsa da neticede iki tarafın aldığı puanlar jüri tarafından sayılmış ve cemiyette ferdin büyük rol oynadığı müdafaası üstünlük kazanmıştır. Gurup temsilcilerine ayrı ayrı mükafatlar verilmiştir.

Güzel Sanatlar Komitesi:

Ayrı ayrı özellikte iki konser vermiştir. Bunlardan biri Konya halk sazcısı İsmail Çopur'un yararına ev salonunda, olmuştur. Ve saz sanatkârı Muzaffer Özden bu konserde büyük rol almıştır, Konser kalabalık bir dinleyiciye pek üstün havaları dinlemiştir. Ve konserin geliri oiduğu gibi İsmail Çopura armağan edilmiştir.

İkinci konser: Aynı sanatkâr tarafından ve fakat halk sinamasında verilmiştir. Orada da seçkin bir halk dinleyicisi önünde Muzaffer Özden ve arkadaşları en kıvrak Konya havalarını çalmışlardır. Bilhassa, milli havaları zengin bir film gösterisi takip etmiş İngiliz kültür hey'e tinin gösterdiği bu çekici filimleri halk büyük bir ilgi içinde sonuna kadar takip etmişlerdir.

Halkevine izafeten İmtiyaz Sahibi ve
Umumî neşriyat müdürü Halkevi reisi :

ŞEHABETTİN UZLUK

Ü L K Ü B A S I M E V İ — K O N Y A 1 9 4 8
